

بررسی آگاهی و نگرش پرستاران و ماماهاى بیمارستانهای شهرستان زنجان در زمینه موضوعات اخلاقی؛ تابستان ۱۳۷۹

رضا نگارنده* و صدیقه قیادی**

خلاصه:

در این پژوهش توصیفی آگاهی و نگرش پرستاران و ماماهاى بیمارستانهای شهرستان زنجان در باره موضوعات اخلاقی مورد بررسی قرار گرفت. نمونه پژوهش شامل ۱۲۳ نفر و روش نمونه‌گیری تصادفی سیستماتیک بود. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بود که به منظور سنجش آگاهی و نگرش موارد پژوهش در باره موضوعات اخلاقی تهیه و تنظیم گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (جداول فراوانی، درصدها، شاخصهای مرکزی و پراکندگی) و آمار استنباطی (آزمون معنی داری مجذور کای) استفاده شد. براساس یافته‌های پژوهش ۷۰/۸ درصد موارد پژوهش احساس نیاز به آموزش در زمینه موضوعات اخلاقی داشتند و از این تعداد در حوزه‌های اصول اخلاقی (۳۳/۳٪)، مسائل حرفه‌ای (۴۷/۸٪)، حقوق بیماران (۳۲/۹٪) و احکام شرعی (۲۶٪) نیاز به آموزش را لازم شمردند.

آگاهی موارد پژوهش از موضوعات اخلاقی در سه گروه ضعیف (۶/۵٪)، متوسط (۳۵/۸٪)، خوب (۵۷/۷٪) قرار گرفت و یافته‌ها نشان داد همه موارد پژوهش از نگرش مثبت به موضوعات اخلاقی برخوردار بودند.

واژه‌های کلیدی: آگاهی، نگرش، پرستار، ماما، زنجان و موضوعات اخلاقی

مقدمه:

سرنوشت بیمار مانند حفظ ضربان قلب، تنفس و سایر اعمال حیاتی را افزایش داده است (۱). و همین امر موجب بغرنج شدن معضلات اخلاقی شده است. معضل اخلاقی زمانی ایجاد میشود که تنها یک انتخاب میان دو چیز که به یک اندازه مشکل هستند وجود دارد. معضلات اخلاقی حل نشده فرد را به حالت ناسازگاری اخلاقی، ناموزونی عاطفی و فکری می‌کشاند که منجر به احساس ناراحتی، عصبانیت و یاس، عجز و درماندگی و ناتوانی در تصمیم‌گیری می‌شود و میتواند در توانایی ارائه خدمات با

امروزه محیطهای مراقبت بهداشتی سریعاً در حال تغییر است و پرستاران و (ماماها) با معضلات اخلاقی پیچیده‌ای روبرو هستند. تغییرات فزاینده علمی - اجتماعی و اقتصادی در مراقبت بهداشتی موجب پیچیده تر شدن معضلات اخلاقی شده است. بطوریکه حل این مشکلات از هر زمان دیگری دشوارتر می‌باشد. به همین دلیل امروزه پرستاران بیشتر در خطر تضاد اخلاقی که یک احساس ناراحت کننده است قرار دارند. (۱۳) پیشرفتهای به عمل آمده در تکنولوژی پزشکی فرصتهای مداخله در

* کارشناس ارشد پرستاری، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان زنجان.

** کارشناس ارشد مامایی، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان زنجان.

و نگرش جامعه پژوهش در زمینه موضوعات اخلاقی تعیین نیاز آموزشی درک شده و حوزه‌های آن انجام گرفت.

مواد و روش‌ها:

تحقیق حاضر یک مطالعه توصیفی است که بصورت مقطعی انجام شده است. جامعه پژوهش را در این مطالعه پرستاران و ماماهاى شاغل در بیمارستانهای شهرستان زنجان تشکیل می‌دادند. با توجه به تعداد محدود پرسنل مامایی در جامعه پژوهش کلیه افراد داوطلب (۳۴ نفر) وارد مطالعه شدند و برای انتخاب نمونه از جمعیت پرستاران روش نمونه‌گیری تصادفی سیستماتیک بکار رفت و تعداد ۸۸ نفر از پرستاران در مطالعه شرکت کردند. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش پرسشنامه بود که در چهار بخش مشخصات موارد پژوهش (متغیرهای زمینه‌ای)، احساس نیاز به آموزش و حوزه‌های آن، سنجش آگاهی و نگرش تنظیم گردیده بود. ابزار گردآوری داده‌ها از نظر پایایی و اعتبار مورد ارزیابی قرار گرفت. به منظور تعیین روایی ابزار از روش اعتبار محتوی استفاده گردید و جهت تعیین پایایی از روش مطالعه مقدماتی و دو نیمه کردن ابزار بهره گرفته شد. با حضور در محیط پژوهش پرسشنامه توسط پرسشگران به موارد پژوهش در نوبت کاریشان داده می‌شد تا در صورت تمایل به شرکت در مطالعه آنرا تکمیل نمایند و سپس عودت دهند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (جداول فراوانی، درصدها، شاخصهای مرکزی و پراکندگی) و آمار استنباطی (آزمون معنی داری مجذور کای) استفاده گردید.

نتایج:

بر اساس داده‌ها مشخص گردید که بیشترین درصد نمونه‌های پژوهش در گروه سنی ۳۰-۲۶ سال (۳۴٪) قرار داشتند ۲۸ درصد نمونه‌های پژوهش را پرسنل مامایی و ۷۲ درصد آنانرا پرستاران تشکیل می‌دادند. همچنین ۲۷٪ نمونه‌های پژوهشی به گروه

کیفیت مطلوب پرستاران و ماماها تأثیر بگذارد (۱۳). پرستاران و ماماهاى که در تشخیص و حل معضلات اخلاقی خبره می‌شوند قادر به تصمیم‌گیری مستدل و قابل توجه گشته و ضمن کاهش تضادها می‌توانند مراقبت بهتر و جامع‌تری برای مددجویان فراهم نمایند (۱۲).

بنابراین آگاهی از دلایل انتخاب یک تصمیم در رابطه با تصمیم دیگر جزء تفکیک ناپذیر کار روزمره پرستاری است و لذا اخلاق پرستاری هدایت پرستاری در جهت تأمین منافع بیمار است (۱).

در سال ۱۹۵۰ انجمن پرستاران امریکا بیانیه اخلاقی خود را منتشر کرد. این بیانیه از نظریه‌های متداول مختلف در زمینه اخلاق نشأت گرفته بود و بر مسئولیت پرستاران تأکید می‌کرد (۱).

در سال ۱۹۵۳ انجمن بین المللی پرستاران (ICN) برای اولین بار اصول اخلاقی بین المللی را برای پرستاران تدوین کرد و تا به امروز چندین بار آنرا مورد تجدید نظر قرار داده که آن در سال ۲۰۰۰ بوده است (۷). در سال ۱۹۹۹ مطالعاتی در شش ایالت شمالی ایالات متحده صورت گرفت. نتایج این مطالعات نشان داد که اکثریت موارد پژوهش درباره اخلاق نسبتاً مطلع هستند و در عین حال بیشترشان نیاز به آموزش اخلاق را برای تسهیل عملکرد اخلاقی لازم شمردند. حوزه‌های آموزش که می‌توانست بیشترین کمک را به پرستاران برای عملکرد اخلاقی بنماید شامل مسائل حرفه‌ای، پرستار بعنوان حامی بیمار، حقوق بیماران، خودمختاری، رضایت آگاهانه، تفسیر محتوای دستورات اخلاقی و توزیع منابع و دسترس مددجویان به مراقبت بود (۱۴،۹،۸،۶،۵،۴،۲).

با توجه به اهمیت آگاهی و نگرش پرستاران و ماماها در مورد وظایف اخلاقی مطالعه حاضر برای تعیین آگاهی

و ماما‌های بیمارستانهای شهرستان زنجان درباره موضوعات اخلاقی انجام گرفت. نتایج مطالعه مویبد آنست که ۷۰/۲ درصد موارد پژوهش نیاز به آموزش داشتند. در مطالعه‌ای که توسط کریپر و فرای^(۱) در سال ۱۹۹۹ انجام شد ۴۷/۲ درصد پرستاران مادر و کودک شرکت کننده در مطالعه نیاز به آموزش اخلاق / حقوق انسان را درک نموده بودند^(۳). مطالعه دیگری توسط شولتز و فرای^(۲) انجام گرفت که ۵۵ درصد شرکت کنندگان نیاز به آموزش اخلاق را اظهار نمودند^(۱۲). همچنین در مطالعه حاضر وضعیت آگاهی موارد پژوهش در سه گروه ضعیف (۵/۶)، متوسط (۳۵/۸) و خوب (۵۷/۷) قرار گرفت. این یافته‌ها مشابه نتایج مطالعه شولتز و فرای است که آگاهی پرستاران تحصیلکرده (RN) را درباره موضوعات اخلاقی بترتیب ضعیف (۶/۲)، متوسط (۳۵/۸) و خوب (۵۰/۶) گزارش کرده است^(۱۲). در مطالعه کریپر و فرای نیز (۸/۵) پرستاران مادر کودک آگاهی کمتر از متوسط در باره اخلاق / حقوق انسان داشتند^(۳). مطالعه دانوان و رودمن^(۳) (۱۹۹۹) نیز نشان داد که اکثریت موارد پژوهش (۸۳٪) آگاهی متوسط یا خوب در باره اخلاق داشتند و با اینحال نیاز متوسط یا زیاد به آموزش برای عملکرد اخلاقی را ذکر کردند نظیر این یافته‌ها در مطالعات پاول^(۴) (۸)، بروو همکاران^(۵) (۲)، تومی^(۶) (۱۴)، گیلبرت^(۷) (۶)، ماهونی و فیلد^(۸) (۹) و فرای^(۹) (۵) نیز بدست آمده است. دیگر یافته پژوهش حاضر نگرش مثبت کلیه موارد

جنسی مرد و ۹۲/۳ درصد آنان درجه کارشناسی تعلق داشتند. از نظر سابقه کاری ۱۹/۵ درصد موارد پژوهش یکسال یا کمتر و ۳۱ درصد بیش از ۱۰ سال سابقه داشتند. ۸/۵ درصد موارد پژوهش حداقل در یک دوره بازآموزی اخلاق پزشکی شرکت نموده بودند و مابقی (۹۱/۵٪) در هیچ برنامه بازآموزی مربوط به اخلاق شرکت نداشتند. اکثریت مورد پژوهش (۷۰/۸٪) احساس نیاز به آموزش را ذکر نمودند (نمودار ۱) و همین افراد حوزه‌های اصول اخلاقی (۳۳/۳٪)، مسائل حرفه‌ای (۴۷/۸٪)، حقوق بیماران (۳۲/۹٪) و احکام شرعی (۲۶٪) را برای آموزش تعیین کردند (نمودار ۲). موارد پژوهش از نظر آگاهی در سه گروه ضعیف (۶/۵٪)، متوسط (۳۵/۸٪) و خوب (۵۷/۷٪) قرار گرفتند (جدول ۱). یافته‌ها حاکی از آن است که همه موارد پژوهش از نگرش مثبت (۱۶/۵) و نگرش کاملاً مثبت (۸۳/۵٪) به موضوعات اخلاقی برخوردار بودند. آزمون مجذور کای ارتباط معنی داری را بین آگاهی و نگرش موارد پژوهش نشان داد ($p=0/0007$). همچنین بین آگاهی و گروه سنی ارتباط معنی داری وجود داشت ($p=0/01$) ولی بین هیچیک از متغیرهای شغل، جنس، درجه تحصیلی، سابقه کاری، شرکت در دوره بازآموزی و احساس نیاز به آموزش با آگاهی رابطه معنی داری وجود نداشت. همینطور بین متغیرهای مزبور و نگرش نیز رابطه معنی داری دیده نشد.

بحث

این مطالعه به منظور بررسی آگاهی و نگرش پرستاران

1 - sarah currier & Sara T.fry.

2 - Gray S.schultz & Sara T.fry.

3 - Constance Donovan & B.K.Redman.

4 - Candace Powell.

6 - Jehn Twomey

7 - Carol Gilbert.

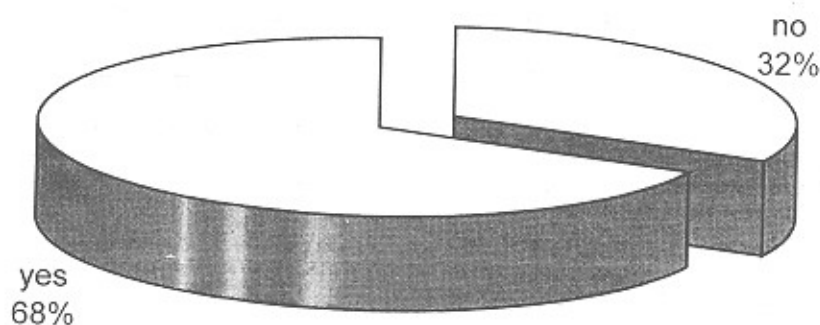
8 - Maragaret Mohoney & M.Lucy Feild

9 - Sara T.Fry.

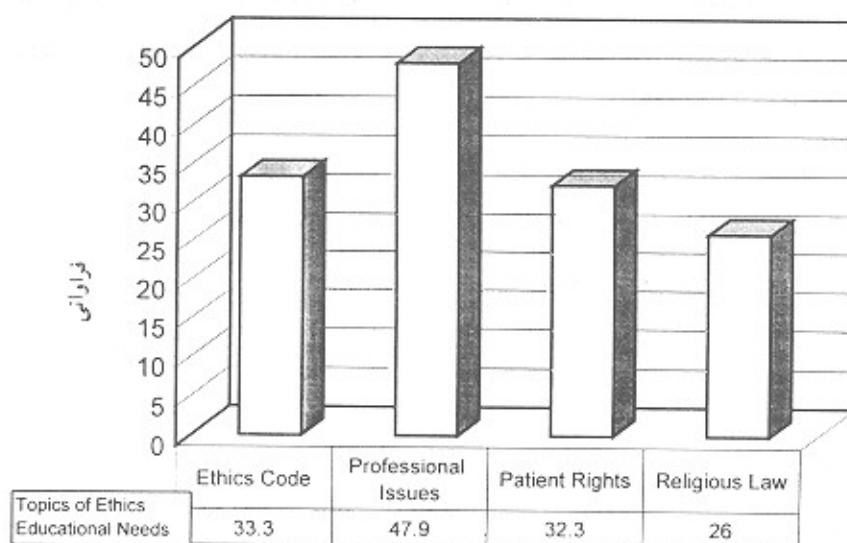
5 - Georgina Bru & et al.

جدول ۱: توزیع فراوانی و فراوانی نسبی سطح آگاهی پرستاران و ماماهاى بیمارستانهای شهر زنجان در خصوص پژوهش درباره موضوعات اخلاقی

آگاهی	فراوانی	درصد
ضعیف	۸	۶/۵
متوسط	۴۴	۳۵/۸
خوب	۷۱	۵۷/۷
جمع	۱۲۳	۱۰۰

نمودار ۱: توزیع فراوانی نسبی موارد پژوهش بر حسب حیطه‌های نیاز به آموزش در جمعیت مورد مطالعه

حوزه‌های مورد نیاز

نمودار ۲: حوزه‌های نیاز به آموزش اخلاق در جمعیت مورد مطالعه

- Bandman Elise L. and Bertram Bandman: Nursing Ethics Through the Life Span. 2nd ed. Norwalk, Connecticut. Appleton & Lange, 1990.
- Bru G, Killen A, Plunkett P, and Judith P: Ethics & Human Rights Issues in Nursing Practice: A survey of New Hampshire Registered Nurses: Clinical Nursing Ethics Research Projects: School of Nursing: Boston College, 1999.
- Currier S, Fry ST: Maternal Child Nurses: Experience of Ethical Issues and Perceived Need for Ethics. Clinical Nursing Ethics Research Projects: School of Nursing: Boston College, 2000.
- 4 - Donovan C, Redman B: Ethics & Human Rights Issues in Nursing Practice: A Survey of Connecticut Registered Nurses: Clinical Nursing Ethics Research Projects: School of Nursing, Boston College, 1999.
- 5 - Fry S T: Ethical Issues in Clinical Practice: A Multi-State Study of Practicing Registered Nurses: Clinical Nursing Ethics Research Projects: School of Nursing. Boston College, 1999.
- 6 - Gilbert C, Ethics & Human Rights Issues in Nursing Practice: A survey of Vermont Registered Nurses: Clinical Nursing Ethics Research Projects: School of Nursing. Boston College, 1999.
- 7 - International Council of Nurses: The ICN code of Ethics for Nurses. Geneva, 2000.
- 3 - Powell C, Nicoll L: Ethics & Human Rights Issues in Nursing Practice: A survey of Maine Registered Nurses: Clinical Nursing Ethics Research Projects: School of Nursing. Boston College, 1999.
- 9-Mahoney M, & Feild M L: Ethics Human پژوهش به موضوعات اخلاقی است که با توجه به بالا بودن آگاهی آنان و نظر به اعتقادات و باروری نشأت گرفته از دین مبین اسلام در مورد پژوهش این یافته قابل انتظار بوده است. لذا با توجه به نیاز موارد پژوهش به آموزش در باره موضوعات اخلاقی و اهمیت ارتقاء آگاهی آنان برای انجام وظایف حرفه‌ای بطور اخلاقی، تدوین و اجرای برنامه‌های آموزش مداوم در این باره پیشنهاد می‌گردد.
- کتابنامه:**
- Rights Issues in Nursing Practice: A survey of Massachusetts Registered Nurses: Clinical Nursing Ethics Research Projects: School of Nursing. Boston College, 1999.
- 10-Redman BK, Donovanc. Ethical & Human Rights Concerns of Connecticut Nurses: Survey and Implication for the Profession: Nursing Connection 12(3): P.41-46, 1999.
- 11-Silva Mary C, and Ruth Ludwick: Interstate Nursing Practice and Regulation: Ethical Issues for 21 Century: Online Journal of Issues in Nursing: Article Published July 2, 1999.
- 12 - Schultz G S, Fry S T: Ethics Issues Knowledge and Need for Ethics Education Among Psychiatric/Mental Health and Substance Abuse RNs: Clinical Nursing Ethics Research Projects: School of Nursing, Boston College, 1999.
- 13-Turkoski, Beatrics B: Home Care and Hospice Ethics: Using the Code for Nurses as a Guide: Home Health Care Nurse 18(5): 308-318, 2000.
- 14-Twomey J: Ethics & Human Rights Issues in Nursing Practice: A Survey of Rhode Island Registered Nurses: Clinical Nursing Ethics Research Projects: School of Nursing. Boston College, 1999.